

De TOS toolkit

éppe

Onderwijs en Coaching

PRAKTISCHE TIPS

Jouw TOS toolkit

Of je nu ouder, leerkracht of andere betrokkene bent van een kind met een taalontwikkelingsstoornis (TOS), je bent hier omdat je een kind zo goed mogelijk wilt begrijpen en ondersteunen. En dat is precies waar deze toolkit voor bedoeld is.

Een TOS heeft invloed op veel meer dan alleen praten. Het kan impact hebben op het begrijpen van taal, het voeren van gesprekken, het leren op school, het sluiten van vriendschappen en het zelfvertrouwen van een kind. Dat kan soms vragen oproepen.

Waar moet ik op letten?
Hoe kan ik helpen?
Wat heeft dit kind nodig?

In deze toolkit vind je praktische informatie, concrete tips en direct toepasbare handvatten die je helpen om beter aan te sluiten bij een kind met TOS.

Ik hoop dat deze toolkit zorgt voor meer inzicht, meer vertrouwen en vooral meer verbinding.
Veel leesplezier!

Liefs,

– Eppe

Wat is TOS

TOS staat voor taalontwikkelingsstoornis.

Een kind met TOS heeft moeite met het leren en/of gebruiken van taal. De hersenen verwerken en verwerven taal op een andere manier, waardoor taal minder vanzelfsprekend verloopt.

TOS is veel meer dan moeite hebben met praten. Een kind kan bijvoorbeeld moeite hebben met:

Taal gebruiken

Woorden vinden, zinnen maken of vertellen wat het heeft meegemaakt.

Taal begrijpen

Een vraag, opdracht of verhaal begrijpen kan lastig zijn, vooral wanneer er veel informatie tegelijk wordt gegeven.

Taal verwerken en onthouden

Nieuwe woorden, zinnen of mondelinge informatie kunnen meer tijd en herhaling nodig hebben.

Communiceren

Een gesprek volgen, vragen stellen, reageren of vertellen wat je denkt en voelt kan ingewikkelder zijn. Ook spraakproblematiek kan onder TOS vallen.

Sociale vaardigheden

Taal speelt een belangrijke rol in samenspelen, vriendschappen en het begrijpen van anderen. Daardoor kan TOS ook invloed hebben op sociale situaties.

TOS ziet er bij ieder kind anders uit. Het ene kind praat weinig, terwijl het andere juist heel veel praat. Het ene kind heeft vooral moeite met taalbegrip, terwijl bij een ander vooral het vertellen of vinden van woorden lastig is. Daarom bestaat er niet één aanpak die voor ieder kind met TOS werkt. Kijken, luisteren en aansluiten bij wat een kind nodig heeft.

Goed om te onthouden

TOS zegt niets over de intelligentie van een kind. Een kind met TOS kan op allerlei gebieden talentvol en intelligent zijn, terwijl taal tegelijkertijd veel moeite kan kosten. En misschien wel het belangrijkste: een kind met TOS is niet zijn diagnose. Het is een kind met eigen talenten, interesses, gevoelens en mogelijkheden. De diagnose helpt ons vooral om beter te begrijpen wat het nodig heeft.

Signalen van TOS

Niet ieder kind met één van deze signalen heeft TOS. En andersom: een kind met TOS hoeft niet alle signalen te laten zien.

TOS is een ontwikkelingsstoornis van taal en kan grote verschillen laten zien tussen kinderen. Kijk daarom niet alleen naar wat een kind zegt, maar ook naar hoe het taal begrijpt, verwerkt, leert en gebruikt.

Een vermoeden van TOS? Dan is het belangrijk om verder te kijken en passende ondersteuning of onderzoek te zoeken.

Signalen

- Moeite met praten en/of moeilijk verstaanbaar
- Praat in Korte, eenvoudige zinnen of praat weinig
- Moeite met het vertellen van een verhaal, van de thak op de tak
- Niet op woorden kunnen komen
- Moeite met het begrijpen van korte instructies
- Moeite met het begrijpen van een verhaal
- Het kost moeite om nieuwe woorden te leren
- Gesprekken aangaan en volgen zijn lastig
- Meer tijd nodig om taal te kunnen verwerken
- Veel of geregeld misverstanden met leeftijdsgenootjes
- Wordt door anderen niet begrepen
- Laat frustratiegedrag zien
- Is stil tijdens spelen
- Lijkt soms niet te luisteren

Welke herken jij?

Gouden tips

Voor ouders

- Geef denktijd. Meer dan je denkt. Tel niet tot 3 maar rustig tot 10. probeer vragen waar je antwoord op wil hebben van te voren al te stellen. Bijvoorbeeld: "straks bij het eten hoor ik graag wat je op school hebt gedaan" of een concretere vraag: "'ik hoor zo graag met wie je in de pauze hebt gespeeld". Bekijk eventueel foto's die vanuit school worden verstuurd samen en klets erover.
- Praat over wat je samen doet. Geef hierbij taal aan je eigen handelingen. Bijvoorbeeld: "'ik pak melk uit de koelkast". Door dit steeds meer te doen, geef je jouw kind onbewust meer taal mee.
- Lees hetzelfde boek meerdere keren.
- Gebruik visuele ondersteuning. Foto's, meetekenen, gebaren of afbeeldingen. Alles helpt.
- Sluit aan Bij de interesses van je kind. De belangrijkste start voor meer taal en communicatie.

Voor leerkrachten

- Controleer het taalbegrip. Begrijpt het kind écht waar het verhaal of de instructie over gaat.
- Geef korte instructies, visueel ondersteund.
- Geef verwerkingstijd en kondig vragen aan. Eigenlijk op dezelfde manier als hierboven. Bijvoorbeeld: "'ik vraag het eerst aan Saar en Ahmed, daarna aan jou".
- Geef het kind een plek voorin de klas, recht voor het bord.
- Oefen sociale vaardigheden in een rollenspel.

Favoriete taalactiviteiten

Taal oefenen hoeft helemaal niet te voelen als oefenen. Juist tijdens gewone, leuke activiteiten ontstaan ontzettend veel kansen om te luisteren, nieuwe woorden te leren, zinnen te maken, te vertellen en met elkaar in gesprek te gaan. Hieronder twee voorbeelden.

De knikkerbaan

Stel niet alleen vragen. Vertel ook wat jij ziet en denk hardop. Zo krijgt je kind goede taalvoorbeelden zonder dat het steeds hoeft te antwoorden.

Woorden die je kunt gebruiken:

hoog - laag - snel - langzaam - boven - onder - bocht - recht - vallen - rollen - vast - los

Taal uitlokken door te vragen:

- Wat denk je dat er gebeurt?
- Waarom gaat deze knikker sneller?
- Waar moeten we dit stukje neerzetten?
- Welke knikker gaat winnen?

Samen boodschappen doen/winkeltje spelen

Gebruik de woorden meerdere keren. Niet één keer "We hebben een zware tas", maar later opnieuw: "Oei, deze tas is zwaar!"

Woorden die je kunt gebruiken:

zwaar/licht - veel/weinig - groot/klein - fruit- groente - verpakking - open/dicht - kopen -betalen - geld - begroeten

Taal uitlokken door te vragen:

- Een boodschappenlijstje maken (kan ook door plaatjes te knippen uit een folder)
- Een boodschappenlijstje lezen
- Rollenspellen oefenen

Communicatiekaart

Onderwijs en Coaching

Communicatiekaart TOS

7 praktische principes voor meer begrip,
verbinding en taalontwikkeling – thuis én op school.

1 Kijk eerst en sluit aan

Let op wat het kind doet,
interesseert en nodig heeft.
Sluit aan bij zijn of haar
belevingswereld.

Echte aandacht opent
de deur naar taal.

2 Geef je kind denktijd

Taal verwerken kost tijd.
Wacht even na je vraag
of opmerking. Stilte is niet
erg, het geeft ruimte om
na te denken.

Wachten helpt.

3 Praat in korte, duidelijke zinnen

Gebruik eenvoudige,
concrete taal. Vermijd lange
zinnen en meerdere
opdrachten tegelijk.

Duidelijke taal is
fijne taal.

4 Herhaal belangrijke woorden

Herhaal woorden en zinnen
in verschillende situaties.
Dat helpt om nieuwe woorden
beter te begrijpen en
te onthouden.

Herhalen
geeft houvast.

5 Ondersteun met gebaren, plaatjes en aanwijzen

Beeld maakt taal zichtbaar.
Gebruik gebaren, pictogrammen,
foto's, voorwerpen of wijs aan
wat je bedoelt.

Wat je ziet,
helpt je om te begrijpen.

6 Stel minder vragen, geef meer taal

Te veel vragen kan spannend
en verwarrend zijn. Geef zelf goede
taalvoorbeelden door te benoemen,
uit te breiden en samen te praten.

Praat mét,
niet alleen vragen aan.

7 Maak samen plezier van communicatie

Taal ontwikkelen gaat het beste
in een positieve, ontspannen sfeer.
Lach, experimenteer, speel en
geniet van de momenten samen.

Plezier geeft
vertrouwen.

Eppe

Over Eppe

Vanuit EPPE help ik kinderen met TOS en andere taaluitdagingen om sterker te worden in hun communicatie. Maar minstens zo belangrijk vind ik de wereld om het kind heen. Want een kind hoeft niet als enige keihard te werken aan taal en communicatie. Wij kunnen ook leren om beter aan te sluiten. Daarom ondersteun ik, naast de individuele begeleiding aan kinderen, ouders, leerkrachten en andere professionals met kennis en vooral heel veel praktische handvatten over TOS. Geen ingewikkelde theorie waar je vervolgens zelf mee aan de slag moet, maar tips die je morgen thuis of in de klas al kunt toepassen. Bij EPPE draait het voor mij om begrijpen wat er achter taal en gedrag gebeurt, aansluiten bij wat een kind nodig heeft en kijken naar wat er wel kan.

Meer weten?

Bekijk de website: www.onderwijscoaching.nl
of volg mij op mijn socialmediakanalen.

Instagram: @onderwijscoaching

TikTok: @onderwijscoaching

LinkedIn: Esmée Gerrets

Persoonlijke vraag? Mail mij gerust op: info@onderwijscoaching.nl

Notities

Handwriting practice lines for the left column.

Handwriting practice lines for the right column.

eppe